

Uzasadnienie reformy studiów trzeciego stopnia
na Wydziale Filologicznym UJ

Propozycja reformy studiów trzeciego stopnia prowadzonych na Wydziale Filologicznym UJ wpisuje się w Strategię Rozwoju Wydziału Filologicznego UJ na lata 2015-2020 w ramach działań nr 2.1.15 („Rozwój możliwości indywidualizacji procesu kształcenia na studiach pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia”), 2.4.1 („Współpraca z Centrum Doskonalenia Dydaktyki Akademickiej w zakresie poszerzenia oferty warsztatów dydaktyki akademickiej o kursy odpowiadające specyfice WF”), 2.4.2 („Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej obejmującej doświadczonych pracowników, młodych pracowników dydaktycznych i doktorantów”), a w szczególności 2.1.16 („Utworzenie instytucjonalnej platformy kształtującej nowoczesny model doktorantury na WF; doskonalenie świadomego warsztatu młodego naukowca w tym umiejętności skutecznego planowania projektów badawczych w ramach istniejących programów finansujących badania naukowe”). Stanowi ona również odpowiedź na bardzo niepokojące wyniki raportu z badania opinii doktorantów na całej uczelni (K. Kulikowski, R. Damaziak, A. Kańtoch, *Współczesny uniwersytet oczami doktorantów – wymagania i zasoby studiów doktoranckich*, „Nauka”, nr 2/2017), zgodnie z którym aż 71% uczestników studiów doktoranckich na UJ wskazało „konieczność uczestnictwa w zajęciach, które niczego nie uczą, a jedynie zapełniają czas” jako jeden z zasadniczych problemów (doktoranci Wydziału Filologicznego stanowili 6% respondentów). Przeświadczenie o potrzebie pilnej reformy – niezależnie od wciąż niepewnych projektów zmian legislacyjnych – wynika jednak w głównej mierze z konsultacji przeprowadzonych ze środowiskiem doktorantów na Wydziale Filologicznym przez Kierownika Studiów Doktoranckich za pośrednictwem Przedstawiciela Doktorantów w Radzie Wydziału. Wynik tych konsultacji znalazł wyraz w opinii rady Towarzystwa Doktorantów UJ z dnia 18 maja 2018 oraz w opinii Komisji Prawnej Towarzystwa Doktorantów UJ z dnia 20 maja 2018, które rekomendują wprowadzenie proponowanych zmian.

Cele reformy

Zasadniczymi celami proponowanych zmian są:

- zróżnicowanie tematyczne i metodologiczne zajęć seminaryjnych;
- zwiększenie roli współpracy doktoranta i opiekuna naukowego/promotora;
- stworzenie doktorantom możliwości wyboru kursów w ścisłej współpracy z opiekunem naukowym/promotorem;
- znaczne ograniczenie liczby zajęć obowiązkowych;
- zmniejszenie spoczywających na Wydziale obciążeń finansowych wynikających z prowadzenia studiów trzeciego stopnia przy jednoczesnym zachowaniu najwyższych standardów;
 - wypracowanie systemu zrównoważonego, solidarnego i sprawiedliwego zaangażowania wszystkich jednostek Wydziału w kształceniu doktorantów;
 - położenie większego nacisku na pozyskiwanie środków finansowych na badania własne doktoranta;
 - przygotowanie doktorantów do pracy dydaktycznej na poziomie studiów wyższych;
 - zwiększenie roli doktorantów w ocenie parametrycznej jednostki.

Organizacja programu zakłada konieczność ponownego zdefiniowania wymogów stawianych kandydatom na studia trzeciego stopnia na Wydziale Filologicznym UJ. W celu utrzymania najwyższych standardów naukowych kursy oferowane doktorantom nie mogą dążyć do uzupełniania podstawowej wiedzy z danej dyscypliny, lecz prowadzić do jej krytycznego pogłębienia oraz poszerzenia. Osoba pragnąca podjąć studia doktoranckie na Wydziale powinna dążyć do samodzielnego zdobywania wiedzy, która umożliwi jej prowadzenie dyskusji naukowej na poziomie odpowiednim dla młodego badacza na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Podstawa prawna

Przedstawiony program pozostaje w zgodzie z regulaminem studiów doktoranckich uchwalonym przez senat UJ w dniu 29 kwietnia 2015 (Uchwała nr 46/IV/2015) oraz Uchwałą nr 58/V/2012 Senatu UJ z dnia 23 maja 2012 r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych

jednostek organizacyjnych UJ w zakresie kształcenia na studiach doktoranckich, w szczególności z §2 pkt 6: „Wymiar zajęć objętych programem całego toku studiów odpowiada od 45 do 60 punktom ECTS, w tym od 20 do 30 punktom ECTS w ramach zajęć fakultatywnych rozwijających umiejętności dydaktyczne lub zawodowe. W ramach zajęć fakultatywnych rozwijających umiejętności dydaktyczne lub zawodowe należy uwzględnić zajęcia umożliwiające osiągnięcie efektów kształcenia w zakresie nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych w wymiarze odpowiadającym od 10 do 15 punktom ECTS, przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego.” Propozycja programu stanowi wynik serii posiedzeń zespołu ds. reformy studiów trzeciego stopnia na Wydziale Filologicznym UJ oraz konsultacji z kierownikami jednostek i doktorantami. W obecnym kształcie zawdzięcza ona wiele propozycji programu opracowanej przez Dyrektorów Instytutu Filologii Germańskiej i Instytutu Filologii Angielskiej.

Uwagi szczegółowe

Bilans punktów

Jednym z kluczowych założeń programu jest zmniejszenie liczby godzin kontaktowych na rzecz zwiększenia nakładu pracy własnej doktoranta, co umożliwi organizację rzadszych, krótszych, intensywniejszych spotkań oraz zmniejszy konieczne nakłady finansowe. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej (*ECTS User's Guide 2015*: http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf) jeden punkt ECTS odpowiada 25-30 godzinom pracy studenta.

Ponieważ reforma wchodzi w życie od października 2018 równocześnie na wszystkich latach studiów (na podstawie ekspertyzy prawnej na temat możliwości takiego trybu), opracowany został system ekwiwalentacji punktów ECTS dla studentów, którzy rozpoczęli studia w starym systemie, a obecnie przejdą na nowy.

Seminaria doktoranckie

Podstawowym założeniem programu jest umożliwienie doktorantowi wyboru kursów odpowiadających specyfice jego pola badawczego poprzez obowiązek zaliczenia do końca trzeciego roku studiów doktoranckich – a więc do momentu obowiązkowego otwarcia

przewodu doktorskiego – co najmniej trzech seminariów rozwijających umiejętności badawcze oraz co najmniej dwóch seminariów rozwijających umiejętności dydaktyczne.

Każde seminarium obejmuje 30 godzin kontaktowych rocznie i przypisane mu jest 5 punktów ECTS, co zakłada znacznie większy nacisk na pracę własną doktoranta i przygotowanie własne: 30 godzin spotkań odpowiada 1 ECTS, natomiast 4 ECTS (120 godzin) odpowiada czasowi koniecznemu na lektury tekstów, przygotowanie wskazanych form zaliczenia itp.

Seminaria doktoranckie rozwijające umiejętności badawcze prowadzone są na Wydziale Filologicznym UJ i mają charakter kursów metodologicznych lub monograficznych projektów, w których wiodącą rolę przejmuje prowadzący jako mistrz. Każdego roku uruchomionych zostanie sześć różnych seminariów. Mając na uwadze proporcję pomiędzy liczbą doktorantów reprezentujących poszczególne dyscypliny, każdego roku uruchomione zostaną 3 seminaria literaturoznawcze, 2 seminaria językoznawcze oraz 1 seminarium przekładoznawcze (lub – w zależności od potrzeb doktorantów 6 seminariów w innych proporcjach dotyczących dyscyplin). Założeniem programu jest wyłonienie prowadzących seminaria z sześciu spośród dziewięciu jednostek działających na Wydziale Filologicznym i wprowadzenie zasady rotacyjności, co oznacza, że każda jednostka będzie uczestniczyła w prowadzeniu studiów na poziomie wydziałowym według schematu:

- rok 1: kursy prowadzą jednostki A, B, C, D, E, F;
- rok 2: kursy prowadzą jednostki D, E, F, G, H, I;
- rok 3: kursy prowadzą jednostki G, H, I, A, B, C itd.

Ze względu na duże różnice w liczebności samodzielnych pracowników naukowych oraz doktorantów poszczególnych jednostek możliwa jest w wyjątkowych przypadkach modyfikacja powyższego schematu – na wniosek kierownika jednostki zainteresowanej i za wspólną zgodą Dziekana i kierownika studiów doktoranckich.

W uzasadnionych przypadkach seminaria doskonalące umiejętności badawcze mogą zostać zastąpione udziałem w odpowiednim seminarium naukowym realizowanym na Wydziale lub poza nim, włącznie z udziałem w innych zajęciach seminaryjnych promotora, po uzgodnieniu z opiekunem naukowym i za zgodą Kierownika Studiów Doktoranckich.

Seminaria doskonalące umiejętności dydaktyczne zorganizowane zostaną przez Centrum Doskonalenia Dydaktyki Akademickiej, w ramach jego statutowych obowiązków, we współpracy z Zespołem ds. jakości kształcenia na studiach doktoranckich.

Pozyskiwanie środków na badania

Kurs prowadzony będzie nieodpłatnie przez specjalistów Centrum Administracyjnego Wsparcia Projektów UJ, w ramach jego statutowych obowiązków, w dwóch grupach.

Kursy językowe

Zgodnie z Uchwałą nr 58/V/2012 Senatu UJ z dnia 23 maja 2012 r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych UJ w zakresie kształcenia na studiach doktoranckich, w szczególności z §2 pkt 11: „W programach studiów doktoranckich prowadzonych w formie stacjonarnej należy uwzględnić konieczność uzyskania przez doktoranta efektów kształcenia w zakresie umiejętności komunikowania się w języku obcym w obrębie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, zgodnych z wymaganiami Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Efekty kształcenia w zakresie umiejętności językowych odpowiadają poziomowi C1 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia.”

Propozycja programu zakłada, że kandydaci na studia doktoranckie, którzy w chwili podejmowania studiów posiadają dokument potwierdzający znajomość nowożytnego języka obcego na poziomie co najmniej C1 (dyplom magistra neofilologii lub stosowny certyfikat językowy) osiągnęli już efekty kształcenia zawarte w powyższej uchwale, a więc za zgodą Kierownika odpowiedniej sekcji językowej Jagiellońskiego Centrum Językowego mogą uzyskać zaliczenie obowiązkowego kursu języka obcego, zawartego w programie studiów (120 godzin, 4 punkty ECTS).

Kandydaci, którzy nie posiadają stosownego dokumentu mają możliwość doskonalenia znajomości języka obcego nabytej na studiach drugiego stopnia w ramach trwających cztery semestry kursów na poziomie C1 prowadzonych w Jagiellońskim Centrum Językowym. Zakłada to, że kandydaci w chwili rekrutacji muszą wykazać się znajomością nowożytnego języka obcego co najmniej na poziomie B2.

Doktoranci, którzy w ramach dotychczas realizowanego programu odbyli 60 godzin (dotyczy studentów trzeciego roku w starym cyklu studiów) lektoratu, muszą kontynuować naukę języka przez kolejny rok (60 godz.), mogą również ubiegać się o zwolnienie z obowiązku uzupełnienia wymaganych 60 godzin na podstawie dyplomu studiów magisterskich w zakresie neofilologii lub odpowiedniego certyfikatu – decyzję o zaliczeniu lektoratu w tym trybie podejmują kierownicy sekcji językowych w Jagiellońskim Centrum Językowym.

Poza tym w każdym roku akademickim uruchomiony zostanie nieobowiązkowy kurs „język angielski do celów naukowych” opracowany we współpracy z JCJ i stanowiący możliwość uzupełnienia wiedzy przez doktorantów, którzy niezależnie od specjalności zmuszeni są do swobodnego poruszania się w naukowej angielszczyźnie (m.in. w celu przygotowania streszczenia artykułu lub wniosku grantowego).

Konwersatorium promotorskie

Liczba godzin konwersatorium promotorskiego (na dotychczasowych zasadach, realizowanego w trybie konsultacji indywidualnych) zostaje zwiększona do 15 rocznie. Odbycie i przebieg tych zajęć należy odnotowywać w opinii opiekuna/promotora załączanej do sprawozdania rocznego.